

Список використаних джерел:

1. Ковальський М. Р. Актуальні напрями удосконалення механізму державного регулювання земельних ресурсів / М. Р. Ковальський // Науковий вісник Академії муніципального управління. Збірник наук. пр. Серія «Управління», випуск 2/2011, с.
2. Ковальський М. Р. Інституційно-правові аспекти функціонування механізму державного регулювання земельних ресурсів / М. Р. Ковальський // Науковий вісник Академії муніципального управління. Збірник наук. пр. Серія «Управління», випуск 1/2011, с.260-268.
3. Ковальський М. Р. Принципи формування механізму державного управління земельними ресурсами в сучасних умовах / М. Р. Ковальський // Управління сучасним містом. 2010, №1 (37), с.
4. Ковальський М. Р. Формування нової доктрини управління земельними ресурсами в умовах реформування економіки України [Електронний ресурс] // Державне управління: теорія та практика. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/> – Заголовок з екрана.

Рецензент: доктор економічних наук, професор Шморгун Л.Г.

УДК 354

Козловська О.С.,

к.держ.упр.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Анотація. Узагальнено теоретичні засади формування інформаційного ринку як об'єкта державного управління. Уточнено сутність державного регулювання інформаційного ринку. Визначено пріоритетні напрями державного регулювання розвитку інформаційного ринку. Виявлено тенденції розвитку державного регулювання інформаційного ринку України та проблемні питання, що потребують особливої уваги.

Визначено український шлях побудови інформаційного ринку та роль сучасних телекомунікаційних технологій, насамперед телебачення, у процесі формування даного типу ринку в Україні. Розроблено пропозиції щодо удосконалення правового інструментарію державного регулювання розвитку інформаційного ринку в Україні.

Ключові слова: державне регулювання, інформаційний ринок, інформаційне суспільство, інноваційний розвиток, телекомунікації.

Аннотация. Обобщены теоретические основы формирования информационного рынка как объекта государственного управления. Уточнено сущность государственного регулирования информационного рынка. Определены приоритетные направления государственного регулирования развития информационного рынка. Выявлены тенденции развития государственного регулирования информационного рынка Украины и проблемные вопросы, требующие особого внимания. Определен украинский путь построения информационного рынка и роль современных телекоммуникационных технологий, прежде всего телевидения, в процессе формирования данного типа рынка в Украине. Разработаны предложения по совершенствованию правового инструментария государственного регулирования развития информационного рынка в Украине.

Ключевые слова: государственное регулирование, информационный рынок, информационное общество, инновационное развитие, телекоммуникации.

Summary. The theoretical foundations of information market as an object of public administration. The essence of state regulation of market information. Priorities and state regulation of the information market. Trends of state regulation of information market of Ukraine and the issues that require attention. Identify the Ukrainian way information market and the role of modern telecommunications technology, especially television, in the process of this type of market in Ukraine. The proposals to improve legal instruments of state regulation of the information market of Ukraine.

Keywords: government regulation, information market, information society, innovative development, telecommunications.

Постановка проблеми. Аналіз праць, в яких розглядаються проблеми розвитку інформаційного ринку, переконує в тому, що при всій важливості

проведених досліджень окремі аспекти потребують додаткового вивчення. Не розкритими залишаються питання уточнення напрямів державного регулювання інформаційного ринку, визначення пріоритетів розвитку системи науково-технічної інформації, розроблення системи регуляторних заходів, адекватних сучасним тенденціям суспільного розвитку і спрямованих на забезпечення ефективного функціонування інформаційного ринку. Саме цим зумовлені вибір теми дослідження та її актуальність.

Метою даної статті є встановлення та розгляд пріоритетних напрямів державного регулювання інформаційного ринку в Україні.

Аналіз наукового доробку. Питання теорії і практики державного управління у сфері інформатизації та інформаційного ринку розглядалися в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема О. Амоші, Ю.Бажала, В.Бакуменка, Я. Берсуцького, І. Бондарчук, Г. Груби, О. Дегтяря, С. Дорогунцова, О. Козловської, В. Кухара, Ю. Машкарова, І. Олійченка, А. Соколова, Г. Почепцова, В. Троня та інших [1-8].

Виклад основного матеріалу. Розвиток інформаційного ринку відбувається в результаті впливу сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій на культуру, соціальну структуру, економіку, право, державу. Формування інформаційного ринку як самостійного середовища зумовлене наявністю специфічного товару – інформаційних ресурсів та послуг, які є результатом інтелектуальної діяльності. Такий процес зумовлений збільшенням використання в суспільному виробництві знань і прискореним оновленням інформаційних технологій. Формування інформаційного ринку пов'язане із залученням до інформаційного сектора економіки основних ресурсів розвинених країн світу. Тому прискорення таких процесів в Україні сприяє переходу до інформаційного суспільства, а отже, дає змогу інтегруватися у глобальні

світові процеси, оскільки на сьогодні інформатизація є головним фактором всіх сфер діяльності людини. Тому інформаційний ринок характеризується як економічний простір нового типу, що формується в результаті глобальної соціально-економічної революції, основою якого є сфера знань та розвиток інформаційних й комунікаційних технологій, який характеризується зміною домінування чинників економічного розвитку з ручної та механізованої праці до теоретичних знань та переходом економічних і соціальних функцій капіталу до інформації.

Визначено, що інформаційний ринок необхідно розглядати як систему економічних та організаційно-правових відносин щодо купівлі-продажу інформаційних продуктів та послуг, які є результатом інтелектуальної діяльності на комерційній основі.

Обґрунтовано необхідність державного регулювання інформаційного ринку для забезпечення дотримання «правил гри» усіма учасниками ринкового простору країни, який ґрунтується на конкурентному механізмі та складається з системи ринків: товарів, капіталу, праці, послуг, інформації тощо. При цьому особливість інформаційного ринку полягає у тому, що він може існувати як абсолютно автономно, так і може бути органічно вплетений в інші ринки, зокрема фінансовий, який тісно поєднаний з інформацією та її потоками через активне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Визначено, що державне регулювання інформаційного ринку являє собою цілеспрямований вплив органів державної влади для забезпечення розвитку інформаційної сфери суспільства, що охоплює сукупність виробництв і відносин, пов'язаних зі створенням, збереженням, обробкою, демонстрацією, передаванням інформації у всіх її видах – діловій, розважальній, науково-освітній тощо.

Саме захист конкуренції у даному випадку є функцією держави, що

полягає у запобіганні та протидії проявам монополії, гарантуванні стабільності ринкової системи, стійкості фінансових систем, прозорості фондового ринку, оптимізації відкритості національної економіки, соціального клімату в країні, розширення значення суспільних благ (у сфері послуг, освіти, науки, охорони здоров'я, культури), створення правового поля у сфері підприємництва на основі розвитку інтелектуальної власності. Саме у цьому проявляється роль держави як виразника загальносуспільних інтересів щодо збереження ринкової системи, а також інформаційного сектора економіки як її складової.

На основі маркетингового підходу здійснено класифікацію інформаційних ринків за секторами (предметами купівлі-продажу) та сегментами (за споживачами). Поділ за секторами включає: апаратні засоби оброблення інформації, телекомунікаційне обладнання, програмні продукти, послуги, електронна інформація, електронні угоди, інтегровані інформаційні системи. Поділ за сегментами, у свою чергу, включає дві підгрупи. По-перше, за адресністю поділ передбачає: *споживчу інформацію*, що має загальнопізнавальний характер (новини, розважальна інформація); *організаційно-адміністративну*, що спрямована на створення та експлуатацію мереж учасників інформаційного ринку (продавців) для поширення інформаційної продукції й послуг, розроблення стандартів тощо; *бізнес-інформацію*, що розрахована на виробничі й організаційні структури, підприємства та передбачає створення програмного забезпечення, баз даних для поширення, накопичення й використання інформації; *аналітична інформація*, що передбачає оброблені дані. По-друге, за призначенням продуктів інформаційного ринку передбачають їх спрямованість: на споживання (дані, знання, програмні засоби їх оброблення, призначені переважно для пізнавальних цілей та забезпечення дозвілля); транспортування (організація фізичного потоку

інформаційного продукту різними засобами, перенесення інформаційного продукту з одного носія на інші; зберігання (накопичення і використання інформаційного продукту електронними або традиційними засобами); оброблення (аналіз та перетворення інформаційного продукту на кінцевий товар/інтелектуальну власність).

Визначено, що основними постачальниками на інформаційному ринку є: центри-генератори баз даних, які спеціалізуються на підготовці баз даних на основі обробки джерел інформації; центри обробки баз даних (ЦОБД), що спеціалізуються на наданні послуг діалогового доступу до баз даних; служби електронних комунікацій, які спеціалізуються на наданні послуг передавання даних і електронної пошти, та шлюзові служби, що забезпечують доступ одночасно до баз даних кількох центрів обробки; інформаційні брокери, які забезпечують інформаційне обслуговування кінцевих користувачів з використанням послуг центрів обробки й інших інформаційних служб; служби електронних угод, що спеціалізуються на наданні послуг з виконання господарських операцій через мережі передавання даних.

Показано необхідність реформування української інформаційної сфери економіки для забезпечення її інтеграції до світового інформаційного простору. Це потребує визначення нових напрямів державного регулювання розвитку інформаційного ринку, пріоритетів розвитку системи науково-технічної інформації з урахуванням сучасного стану комп'ютерно-телекомунікаційного оточення.

Виходячи з аналізу зарубіжного досвіду розвитку інформаційного ринку, визначено пріоритетні напрями його державного регулювання в Україні, що передбачають: формування і розвиток збалансованої інфраструктури ринку; створення економічних і правових умов, які забезпечують залучення недержавного фінансування інфраструктури

ринку; залучення приватних суб'єктів господарювання до організації, управління та відповідальності за функціонування і розвиток інфраструктури ринку; забезпечення рівноправних умов діяльності підприємств всіх форм власності на інформаційному ринку і в процесі формування його інфраструктури; забезпечення рівного доступу до бюджетних коштів у процесі формування інфраструктури ринку; визначення принципів державної підтримки інноваційного розвитку інформаційного ринку; фінансування інформаційних інновацій відповідних державним пріоритетам розвитку ринку; забезпечення контролю за використанням бюджетних коштів, виділених на розробку інформаційних інновацій.

Головною характеристикою стану інформатизації в Україні є усвідомлення суспільством її ролі та значимості для прискорення переходу до інформаційної фази розвитку і забезпечення входження країни до числа інформаційно розвинутих держав світу. Національна програма інформатизації перейшла від стадії формування до безпосереднього виконання в таких загальнонаціональних пріоритетних напрямках, як інформатизація соціальної сфери, науки, освіти, культури, а також створення загальнодержавної системи інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інформаційно-аналітичного забезпечення правоосвітньої діяльності, законотворення, нормотворення та правозастосування. Проте завдання Програми недостатньо фінансуються, що обмежує виконання робіт загальнодержавного значення. У сфері інформатизації поступово розвивається ринкове середовище, помітно активізується цей процес у регіонах, здійснюється міжнародне співробітництво. Продовжує розвиватися український сегмент світової мережі Інтернет.

Загалом аналіз інформатизації показав, що має місце невідповідність інформаційного забезпечення управління державою можливостям сучасних інформаційних технологій. До основних причин, що стримують процес інформатизації в Україні, можна віднести: економічну кризу, яка спричинює недостатню державну фінансову підтримку проектів інформатизації; слабкий розвиток, недостатню надійність і потужність мереж зв'язку та телекомунікацій; практичне припинення виробництва обчислювальної техніки на державних підприємствах. Повільне (за наявності фундаментальних розробок) освоєння перспективних мікроелектронних технологій; слабкий розвиток вітчизняної індустрії програмних продуктів; низькі темпи освоєння нових інформаційних технологій; повільне підвищення рівня інформаційної культури, зокрема комп'ютерної грамотності населення; недостатньо розвинене правове середовище інформаційної діяльності.

Вищезгадані тенденції розвитку інформатизації та державного регулювання інформаційного ринку вимагають удосконалення низки питань, пов'язаних з: розробленням системи вітчизняних стандартів, гармонізованих із міжнародними, необхідних для успішного впровадження нових ІТ; розробленням і вдосконаленням механізму захисту авторських прав; створенням системи інформаційної безпеки, реалізацією державного контролю за станом інформаційної безпеки в мережах передавання даних, вирішенням питань захисту національного інформаційного простору, забезпеченням безпеки інформації та надійності функціонування відповідних інформаційних систем і мереж, захистом персональних даних; формуванням і використанням національних інформаційних ресурсів; підтримкою вітчизняної індустрії програмного забезпечення; веденням електронного документообігу; обміном електронною інформацією;

ліцензуванням діяльності у сфері інформатизації; сертифікацією засобів інформатизації та передавання даних.

Наявність цих та інших вад не лише стримує виконання окремих завдань інформатизації загальнодержавного, міжгалузевого та інших рівнів, а й уповільнює розвиток економіки, соціальної сфери, освіти, культури, науки. Низький рівень інформатизації означає загрозу інформаційній безпеці суспільства і держави. Тому зазначені автором заходи з усунення їх мають бути у числі найпріоритетніших.

Наявний потенціал розвитку всієї системи механізмів постійного поповнення інформаційних баз українського суспільства засвідчує, по-перше, життєздатність цих баз в умовах входження у глобальний інформаційний простір, по-друге, наявність серйозного потенціалу вдосконалення внутрішніх суспільних інформаційних процесів і, по-третє, реальні можливості залучення широкого кола наших громадян до процесу оновлення інформаційного потенціалу суспільства.

Важливим чинником розвитку інформаційного ринку в Україні є удосконалення комунікаційного середовища інформаційної сфери держави і суспільства. Зокрема, актуальним є збалансований розвиток телекомунікаційних систем, комп'ютерної телефонії, інформаційно-телекомунікаційних технологій для впровадження дистанційних форм співробітництва з користувачами.

Насичення вітчизняного інформаційного ринку новою інформацією пов'язане з розвитком комунікацій і технологій співробітництва в межах міжнародних проектів, що охоплюють євразійські інформаційні структури і загалом глобальний інформаційний простір. Виходячи з цього, більшої актуальності набуває інтелектуалізація українських пошукових систем і засобів навігації в Інтернеті, а також приведення стандартів, що діють в Україні (термінологічних, форматних та інших), у відповідність з

нормативними документами Міжнародної організації зі стандартизації та Міжнародної електротехнічної комісії.

Виділено закономірності на глобальному та локальному рівнях розвитку інформаційного ринку. Динаміка будь-якого ринку формується під впливом багатьох факторів, однак найголовнішим з них є стратегічний та тактичний. Стратегічний фактор – це фактор довгострокової дії. Стратегічним ефектом для інформаційного суспільства може бути формування людини нового типу як творця. Саме такий підхід і породжує проблему вибору критеріїв ефективності функціонування інформаційного суспільства. На думку автора, важливим показником ефективного формування творчого працівника інформаційного суспільства є використання доходів різних країн як частки світового доходу на забезпечення необхідного освітнього рівня населення в сфері інформаційних технологій, сприяння оптимальному перерозподілу світового доходу на користь тих країн, які в результаті нерівномірності економічного розвитку мають проблеми із інформаційним забезпеченням населення.

Отже, розглянувши фактори, можемо виділити такі закономірності розвитку інформаційного ринку в глобальному аспекті: глобальний характер динамічного поширення інформації та нових знань формують якісно новий освітній і культурний потенціал суспільства, в якому домінуючою стратегією розвитку стає ідея розвитку людського інтелекту та пріоритетність інвестицій у розвиток знань; інформація як продукт має найвищу цінність в момент її актуальності за умов прискореного морального старіння; домінуючою стратегією розвитку суспільства стають розвиток людського інтелекту та пріоритетність інвестицій у знання; зміна характеру людської діяльності та типів ресурсів, що залучаються у виробництво, а також істотна модифікація традиційної соціальної

структури в умовах зниження ролі матеріального виробництва і розвитку сектора послуг та інформації; “інформаційний розрив”, що полягає у “інформаційній” та “цифровій нерівності”, а саме: в обмеженні доступу до новітніх інформаційно-комп’ютерних технологій для малозабезпечених верств населення; вирішення проблеми усунення інформаційно-соціальної нерівності змінює характер реалізації, що полягає у заміщенні площини забезпечення фактичної рівності, на площину забезпечення потенційної рівності в доступі до можливостей реалізації своїх потреб, рівень і якість яких визначається суб’єктом цих потреб; пошук та вибір критеріїв ефективності функціонування інформаційного ринку; формування категорії «світовий дохід».

На локальному рівні для розвитку інформаційного ринку характерні такі закономірності, як: розвиток мереж, розвиток мобільного зв’язку, витіснення фіксованого зв’язку мобільним, розвиток широкополосних каналів зв’язку, розвиток оптоволоконних, супутникових та безпроводних технологій, популяризація мобільного стилю життя, зношення та скорочення строків морального старіння техніки. Як ми можемо бачити, усі закономірності мають у собі фактор часу як особливу умову.

Враховуючи досвід розвинених країн світу, запропоновано український шлях формування інформаційного ринку, який орієнтований на український менталітет, соціально-культурні особливості, соціально-економічну ситуацію в країні й мінімальні можливості капіталовкладень з боку держави. Він вимагає мінімальних темпів економічного зростання, політичної стабільності в суспільстві й політичної волі виконавчої й законодавчої влади, що поставила перед суспільством завдання переходу до інформаційного суспільства як завдання високого пріоритету.

Показано, що в Україні є всі умови для формування та розвитку інформаційного ринку. Спираючись на існуючі ринкові механізми,

світовий досвід та враховуючи соціально-економічні тенденції в Україні, запропоновано організаційно-економічні засади регулювання інформаційного ринку.

У рамках таких пропозицій визначено: по-перше, необхідність переходу від традиційних видів діяльності до цільового інформаційного обслуговування, що відповідає загальним світовим тенденціям формування та розвитку інформаційного ринку; по-друге, необхідність державної підтримки учасників інформаційного ринку усіх форм власності. Оскільки на сьогодні в умовах змінення та розширення джерел інформації, інформаційних потоків, виникнення проблем збереження комерційної таємниці можливості державного сектора та органів статистики є недостатніми для якісного інформаційного обслуговування і забезпечення інформаційних потреб учасників ринку; по-третє, необхідність підвищення вимог до економічного аналізу інформаційної діяльності. В умовах соціально-економічної нестабільності утримання власних інформаційних підрозділів виявляється економічно недоцільним. В умовах ринкової економіки кращі шанси мають невеликі, але мобільні та ефективно організовані структури, які здатні швидко змінювати номенклатуру інформаційних продуктів і послуг, збільшувати частку інтелектуальних і наукомістких проектів, упроваджувати абонентське або договірне обслуговування користувачів; по-четверте, інформаційний ринок має бути диференційованим відповідно до етапів життєвого циклу продуктів і технологій, що дасть змогу своєчасно припиняти роботу над неконкурентоспроможними і дубльованими розробками; по-п'яте, важливим завданням є використання інформаційних технологій для аналізу державних підприємств, що підлягають приватизації; по-шосте, перспективним є встановлення контактів із зарубіжними інформаційними системами для обміну інформацією в рамках створення зовнішніх та

внутрішніх баз даних для інформування потенційних інвесторів про стан ринків і сфер інвестування; по-сьоме, суттєвого значення набуває економічна та правова підтримка держави щодо стимулювання інформаційного розвитку шляхом формування та удосконалення правового поля щодо інформатизації, сертифікації тощо, проведення відкритих конкурсів, фінансування суспільно значущих проектів.

В умовах становлення інформаційного ринку особливої ваги набуває підтримка держави, яка за допомогою економічних і правових важелів повинна стимулювати інформаційний прогрес через прийняття відповідних законів і нормативних документів з проблем інформатизації, сертифікації програмних продуктів, інформаційних технологій, фірм тощо), проведення відкритих конкурсів і розподіл фінансових коштів не за організаціями чи відомствами, а за конкретними проектами.

Виходячи з проведеного аналізу, визначено основні недоліки правового забезпечення державного регулювання інформаційного ринку, які полягають у наступному: частина положень інформаційного законодавства є застарілою; недосконалість юридичних механізмів реалізації і захисту права на інформацію; спостерігається термінологічна невідповідність, мають місце суперечності у регулюванні певних суспільних відносин різними законами, що призводить до неоднозначного тлумачення їх норм та створює труднощі для їх застосування.

Обґрунтовано необхідність прийняття Закону України “Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації”, що дасть змогу врегулювати питання реформування друкованих засобів масової інформації та їх редакцій, засновниками яких є органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Зазначено, що реформування інформаційного законодавства має відбуватись поетапно: спочатку – прийняття нової редакції базового

Закону України “Про інформацію” та внесення змін до законів у цій галузі; лише потім – систематизація інформаційного законодавства шляхом кодифікації через прийняття Інформаційного кодексу України, який об’єднає всі інститути цієї галузі права. Тільки за таких умов можна буде створити “український інтелектуальний ринок високих технологій”.

Висновки. Обґрунтовано необхідність державного регулювання інформаційного ринку. Для забезпечення цілеспрямованості державного регулювання розвитку інформаційного ринку запропоновано підхід до його класифікації за секторами та сегментами. Визначено пріоритетні напрями державного регулювання інформаційного ринку України для забезпечення його інтеграції до світового інформаційного ринку. Виходячи з аналізу стану державного регулювання інформаційного ринку України, виокремлено причини, що стримують цей процес. Встановлено, що український шлях побудови інформаційного ринку має бути орієнтований на формування таких ціннісних стереотипів поведінки населення, які відповідають, з одного боку, культурно-історичним традиціям народів України, а з іншого – високим вимогам суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Козловська О. С. Аналіз структури інформаційного ринку як об’єкту державного регулювання / О. С. Козловська // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – № 6. – С. 13–15.
2. Козловська О. С. Генеза теоретичних підходів до державного регулювання розвитку інформаційного ринку / О. С. Козловська // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – № 7. – С. 22–25.
3. Козловська О. С. Державне регулювання ринку в умовах формування інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / О. С. Козловська // Державне управління : удосконалення та розвиток. – 2009. – № 4. – Режим доступу до журналу : <http://www.dy.nauka.com.ua>
4. Козловська О. С. Інформаційні технології в організації інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління / О. С. Козловська // Наук. вісник Академії

- муніц. управління (Серія “Управління” [зб. наук.пр.] / [За заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка]. Вип. 2. – К. : ВПЦ АМУ, 2011. – С. 41–44.
5. Козловська О. С. Підвищення ефективності здійснення державного управління процесом розвитку інформаційного ринку в умовах формування інформаційного суспільства / О. С. Козловська // Інвестиції : практика та досвід. – 2011. – №5. – С. 55.
 6. Кухар В. Національні інформаційні ресурси: проблеми їх захисту й використання // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1 (10). – С.170-171.
 7. Машкаров Ю.Г. Особливості інформаційного забезпечення в місцевому самоврядуванні / Ю.Г. Машкаров // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2006. – № 2 (29) : У 2 ч. – Ч. 2. – С. 310 – 317.
 8. Роль інформації у формуванні ринкової економіки / [Бажал Ю., Бакуменко В., Бондарчук І. та ін.]; за ред. І. Розпутенка. – К. : К.І.С., 2004. – 348с.

Рецензент: доктор наук з державного управління, доцент Шевченко О.О.